

למה צריך להתערב בכל קטטה?

במקום ביוגרפיה מפורטת התורה בוחרת בשלושה סיפורים דומים, שמסכמים שמונים שנה מחייו של משה. מה ניתן ללמוד מכך על אישיותו?

היכן הרזומה?

ארצות הברית נוהגת להתערב בכמעט כל סכסוך בעולם, אם במישרים ואם בעקיפין. תמיד הנשיא מסביר מדוע חייבים להתערב כדי לעצור רצח עם, וטוען שאמריקה אינה יכולה לעמוד מנגד וחייבים לקום ולעשות מעשה.

מנגד, טוענים אזרחים רבים, מדוע אמריקה צריכה להתערב במלחמות שמתחוללות במדינות רחוקות ממנה אלפי קילומטרים. מדוע אמריקה צריכה להיות ה"שוטר" של העולם ולהקריב חיילים וכן מיליארדי דולרים על כל מיני מלחמות רחוקות בתקופה שהכלכלה נמצאת במצב כל כך קשה.

אנחנו מתקרבים לחג הפסח. אני עצמי עסוק עדיין באכילת אוזני המן, אבל כל אחד שאני פוגש כבר יודע בדיוק איפה הוא יתארח בסדר הראשון והיכן הוא יתארח בסדר השני.

הסיפור של פסח הוא למעשה הסיפור של משה רבינו שנבחר ע"י הקב"ה להיות הגואל שיוציא את עם ישראל ממצרים. כשאנחנו קוראים בפרשת שמות על משה רבינו, אנו מגלים שבעצם אנחנו יודעים מאד מעט על חייו של משה. אנו קוראים על לידתו וכיצד יוכבד הניחה אותו ליד היאור, וכן על סיפור הצלתו ע"י בת פרעה. אחר-כך אנחנו קוראים על הסנה הבוער, ואז משה כבר בגיל שמונים.

רק חמש-עשרה פסוקים מפרידים בין לידת משה לסיפור של הסנה, שבהם התורה בעצם מסבירה מדוע בחר הקב"ה במשה כמנהיג של עם ישראל, זה ה"רזומה" שלו.

מנהיג לימין הנרדף

הסיפור הראשון הוא "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (שמות ב, יא). הרבי מסביר שמה היה הנסיך שגדל בביתו של האדם החזק ביותר בעולם, "מושל בכיפה". זהו הילד שבת פרעה אימצה אותו והיתה מוכנה לעשות עבורו הכל, ובכל זאת [?] "ויצא אל אחיו".

הוא לא יצא סתם לטייל אלא יצא לראות בשלום אחיו, הוא גילה אכפתיות כלפי בני עמו ('שיחות קודש' תש"מ כרך א עמ' 487). ומה משה רואה? מצרי רוצה להרוג יהודי. מיד "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", הוא הביט ובחן את האזור לראות אם מישהו בא להציל את היהודי הזה, אבל הוא ראה שאין איש ולאף אחד זה לא אכפת. הוא הרג אפוא את המצרי והציל את היהודי.

למחרת שוב יוצא משה, והפעם הוא מבחין בשני יהודים רבים, משה מיד מתערב וקורא "למה תכה רעך?!". הפעם משה שומע מאחיו היהודים מה הם באמת חושבים עליו: "ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו". מי מינה אותך פה לשוטר? מה אתה מתערב? האם אתה רוצה להרוג אותי כפי שהרגת את המצרי? "וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר".

הפחד של משה אכן התממש. פרעה רצה להרוג את משה והוא הוכרח לברוח למדין. כשהוא מגיע למדין הוא שוב רואה מריבה בין שתי קבוצות רועים, הוא רואה קבוצה של רועים מגרשת קבוצה של בנות ולא מרשה להן לדלות מים מן הבאר.

גם כאן משה מתערב ומציל אותם ומשקה את צאנו. שוב ושוב אנחנו רואים שהתורה מספרת לנו שהסיבה שמה נבחר להיות מנהיג ישראל היא בגלל שתמיד הוא עמד לימין הנרדף. הוא תמיד התייצב לימין הצדק להציל עשוק מיד עושקו ('שיחות קודש' תשכ"ט כרך ב עמ' 744).

סכסוכים בתוך המשפחה

כאן נשאלת השאלה, מדוע התורה צריכה לפרט ולהביא את שלושת הסיפורים. התורה בדרך כלל מקמצת במילים ולא מרחיבה את היריעה יתר על המידה. נכון אמנם שהתורה מעוניינת לתת לנו הבנה מיהו משה רבינו, אבל לכאורה היה מספיק סיפור אחד שיבהיר לנו שמה העמיד את עצמו בסכנת חיים והרג את המצרי כדי להציל את היהודי, ואכן בפועל פרעה רצה להרוג אותו, והייתה זו

מסירות נפש בפועל ממש! האם צריך יותר מזה? מה מוסיפים לנו שני הסיפורים הבאים? הרי את המסר ניתן להבין כבר מהסיפור הראשון.

הרי התורה לא באה לספר לנו את כל הביוגרפיה המלאה של משה רבינו, שכן ברור שבשמונים שנה הוא עשה הרבה יותר דברים משלושת הסיפורים הללו, ואם-כן לשם מה נוספו עוד שני סיפורים.

ההסבר הוא, שאילו התורה היתה מספרת לנו רק את המקרה הראשון, היינו למדים מכך שמשה מוכן היה למסור את נפשו כדי להציל יהודי. כאשר הוא רואה שיהודי עומד בסכנת חיים ☹ הוא רץ להציל אותו. בהיסטוריה היו הרבה יהודים שביצעו מסירות נפש מסוג זה.

הסיפור השני מגלה לנו צד אחר באישיותו של משה רבינו. הפעם כבר לא מדובר בפיקוח נפש, אלא סתם שני יהודים מתקוטטים ביניהם, זה מעשים שבכל יום. מה כבר קרה, יהודי אחד ביקש להכות את חברו, מדוע משה צריך להתערב?

זה כבר מלמד אותנו יותר על משה רבינו. לא רק שהוא התערב כי לא הייתה לו ברירה, הוא לא רק "מילא את תפקידו" שהרי הוא חייב להציל יהודי כמו במקרה הראשון, אלא למשה איכפת בצורה אישית מכל מריבה בין שני יהודים, אפילו אם זו מריבה טיפשית וקטנונית.

אבל עדיין אפשר להסביר שהדחף של משה רבינו להתערב במריבה הזאת היתה מתוך "גאווה לאומית" כלשהי. כלומר, לא באמת היה איכפת לו מהמריבה עצמה, אלא שהוא התבייש שהאחים שלו מתנהגים בצורה כזאת.

זה כמו אבא שאומר לילדיו: כשאנחנו יוצאים לרחוב ואתם מתקוטטים ורבים בפרהסיה ☹ אני מתבייש בכם. בתוך הבית תריבו כמה שאתם רוצים, אבל ברחוב תתנהגו כמו בני אדם, אל תעשו לי בושות.

לכן התורה מספרת לנו את הסיפור השלישי; גם כאשר משה הגיע למדין וראה מריבה בין אנשים זרים לחלוטין שרבים על הזכות לדלות מים מן הבאר ☹ גם אז הוא התערב ועמד לימין העשוקים. ויתרה מזו: בסיפור השלישי יש מסר נפלא.

למה לי להסתבך

לעתים קרובות קורה שאנשים עומדים לימין העשוקים מתוך טוב לב או שהם

אופטימיים ובטוחים שיעריכו אותם על המעשה ההרואי שהם עשו. אבל אחרי שהם מתערבים במריבה ויוצאים ממנה ב"שן ועין" או שקיבלו כמה מכות כפשוטו תוך ניסיונותיהם להפריד בין הניצים ☒ קורה שאנשים שעזרת להם עוד שונאים אותך על זה או אפילו מגישים עליך תלונה במשטרה.

אדם כזה כשהוא רואה מריבה בפעם הבאה הוא לומד לקח ומתרחק ממנה כמו מאש, הוא כבר למד את השיעור שלו שלא כדאי להתערב, הוא כבר שילם ביוקר בפעם הקודמת.

משה רבינו התערב במקרה הראשון והציל יהודי, למחרת הוא שוב ניסה להפריד בין הניצים. מה היה השכר שלו? אחיו היהודים שנאו אותו ופרעה רצה להרוג אותו, עד כדי כך שהוא היה צריך לברוח למדין.

ואז כשהוא מגיע למדין כפליט שירד זה עתה מן האונייה, אין לו כלום והוא לא מכיר נפש אחת במדינה הזרה, לפתע הוא עד למריבה בין אנשים זרים שהוא לא יודע עליהם שום דבר. הוא כבר למד על בשרו מהו ה"שכר" שאפשר לקבל על כזו מצוה. אבל בכל זאת הוא לא מהסס ומיד מתערב, "ויקם משה ויושיען" ☒ זהו משה רבינו.

כותב הר"י עמדין שמזה למדים "שאדם חשוב מוטל עליו להציל עשוק מיד עושקו בכ"א שיוכל יהיה העשוק מי שיהיה ☒ וכתוב במשה רבינו ע"ה ויקם ויושיען אע"פ שבנות כומר היו" (שאלת יעב"ץ).

מהי ההוראה עבורנו?

בכל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו. כשאנחנו רואים יהודי שנמצא במריבה עם הזהות היהודית שלו, הוא לא רוצה לעשות ליל סדר כי היתה לו שנה קשה והוא לא מרגיש מחובר למסורת שלו, אי אפשר לומר "זו בעיה שלו" או שזה בינו לבין קונו. זה בפירוש הבעיה שלך. אתה חייב להתערב לעשות שלום-בית בינו לבין הנשמה שלו, לעזור לו למצוא מקום לערוך את ה'סדר', ולעזור לו להרגיש שוב בנוח עם היהדות שלו.